

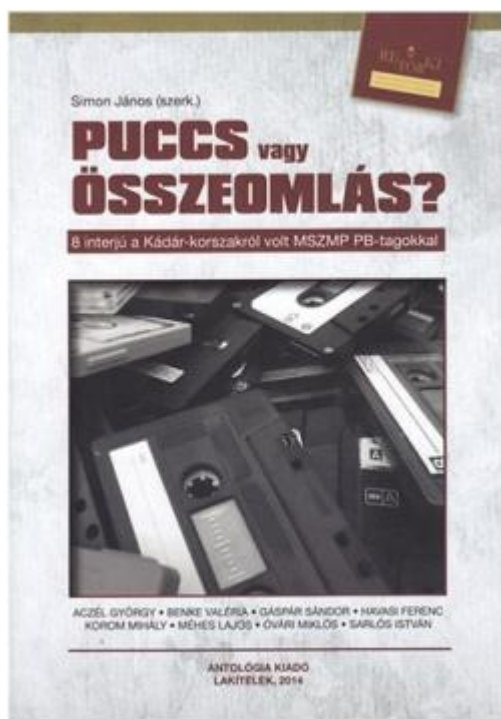
Forrás: <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2014/12/konyvek-kozelmultunkrol-05-02-11/>

Könyvek közelmúltunkról

(A Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archívum kiadványai)

2013 márciusában kormányrendelettel hozták létre a *Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archívumot (RETÖRKI)*. Egy évre rá három olyan hasznos kiadvánnyal jelentkezett a *Bíró Zoltán* vezette intézmény, amelyek segítenek a negyedszázaddal ezelőtti rendszerváltásról tájékozódni, illetve egy izgalmas téma, a tüntetések története kapcsán – afféle „*mába nyúló történelemként*” – áttekintést adnak az azóta eltelt negyedszázadról is. A könyvek bemutatása 2014. március 26-án az Írószövetség székházában volt, mely testület elnöke, *Szentmártoni János* nyitotta meg az eseményt. Vegyük sorra a köteteket!

Simon János (szerk.): Puccs vagy összeomlás? – 8 interjú a Kádár-korszakról volt MSZMP PB-tagokkal. Antológia Kiadó, Lakitelek, 2014. 296 oldal; RETÖRKI könyvek 1.

„Aczél György, Benke Valéria, Gáspár Sándor, Havasi Ferenc, Korom Mihály, Méhes Lajos, Óvári Miklós, Sarlós István. A felsorolt nyolc pártállami politikusban két dolog közös: az egyik, hogy valamennyien tagjai voltak az MSZMP legfelsőbb döntéshozói testületének, a Politikai Bizottságnak; a másik, hogy a Kádár-korszak lezárulásakor valamennyien interjút adtak e kötet szerkesztőjének kérésére. Az interjúalanyokat a '70-es-'80-as években vállalt szerepükről kérdeztem. A könyv nem egy tudományos leírása kíván lenni egy letűnt korszaknak, hanem egy szubjektív elmesélése azoknak az élményeknek, kapcsolatoknak, beszélgetéseknek, történéseknek és döntéseknek, melyekből e korszak összeállt. Szerencsés véletlenek sorozatának köszönhető, hogy a kötet végül is megszületett. Közel negyedszázada rögzítettük 25 magnókazettára a hanganyagot egykori MSZMP Politikai Bizottsági tagokkal.

A kazetták évtizedekig a fiókom mélyén gubbasztottak, egy nejlonzacskó rabságában, mintha csak azt várták volna, mikor szabadítja ki onnan őket valaki. Egy nap azonban a kezembe akadtak, csörögtek, kopogtak, majd tartósan hozzám tapadtak, miközben én a múlton, a rendszerváltozáson tündöttem. 1989-ben elhatároztam, hogy végiginterjúzom a Kádár-korszak még élő Politikai Bizottsági tagjait. Írásbeli felkérésemet néhányan sietve visszautasították, de a felkértek többsége igent mondott. A szöveg, amivel az Olvasó találkozik, nem a Kádár-korszak története, hanem nyolc PB-tag visszaemlékezése, úgy, ahogy ők látták.

„Puccs volt-e vagy összeomlás?” – teszem fel a kérdést a címben. Választ erre nem én adok, hanem beszélgetőtársaim, azok a politikusok, akik a Kádár-korszakban sorsunkról és

Könyvek közelmúltunkról

(A Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archívum kiadványai)

Magyarország sorsáról döntöttek. – írja a történész, szociológus, politológus egyetemi tanár szerkesztő a kötet fülszövegében.

M. Kiss Sándor (szerk.): Rendszerváltás 1989 – 15 tanulmány. Antológia Kiadó, Lakitelek, 2014. 376 oldal; RETÖRKI könyvek 2.

„A Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archívum, tervezett „RETÖRKI Könyvek” sorozata második kötetének kézirata is jelzi, hogy az Intézet létrehozása nemzet- és történetpolitikai szempontból is szükséges volt. Munkatársainak szakmai rátermettségét és hozzáértését bizonyítja, hogy fél év alatt immár a második kötetet készítették el. A rendszerváltással kapcsolatos különböző álláspontok, vélemények, visszaemlékezések, rövidebb vagy hosszabb tanulmányok, cikkek és népszerűsítő kiadványok nem pótolhatják az eredeti forrásokra épülő tudományos műveket. Ez utóbbiak közé tartozik ez a tanulmánykötet” – méltatja a kötetet a bíráló Izsák Lajos.

Bíró Zoltán Bevezetőjéből is idézünk: „A kötet tanulmányait az intézet belső és külső munkatársai írták, szakmájukat, személyes tapasztalataikat, tudományos munkásságukat és életkorukat tekintve is egymástól sokban különböző személyek. Történész, politológus, jogtudós, kommunikációs szakember vizsgálja a nyolcvankilences történések egy-egy szeletét, a rendszerváltás közép-európai összefüggéseit, az amerikai szerepvállalást, az egyre erősebben kibontakozó hazai hatalmi, pártpolitikai ellentéteket és pozícióharcokat. Természetes hát, hogy nemcsak tematikában, de a megközelítés módjában, kifejezésében és stílusában is eltérő jellegűek a kötet tanulmányai. Ám a szemléleti közelség, az események és okaik megértésének és feltárásának szándéka s maga az 1989-es év, mint a vizsgálódás tárgya összeköti azokat a szerkesztő, M. Kiss Sándor tudósi közreműködésével.”

Soroljuk fel a szerzőket, születési évükkel és hivatásukkal: Albert Zoltán Máté (1987) történész; Bank Barbara (1975) történész; B. Révész László (1942) – ny. rendező; Fritz Tamás (1959) – politológus; Halmy Keve Kund (1975) – történész, politológus; Horváth Miklós (1953) – hadtörténész; Kahler Frigyes (1942) – jogász, történész; Kávássy János Előd (1973) – történész; Kukorelli István (1952) – alkotmányjogász; Okváth Imre (1956) – történész; Orosz Tímea (1974) – történész; Riba András László (1987) – történész; Simon János (1954) – történész, szociológus, politológus; Speidl Zoltán (1942) – újságíró, történész; Zinner Tibor (1948) – jogtörténész.

Könyvek közelmúltunkról

(A Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archívum kiadványai)

Katona András – Kiszelly Zoltán – Salamon Konrád – Simon János – Zachar Péter Krisztián: Tüntetések könyve – Negyedszázad 56 tüntetése Magyarországon (1988–2013) Szerk.: Katona András – Salamon Konrád. Antológia Kiadó, Lakitelek, 2014. 384 oldal; RETÖRKI könyvek 3.

A szerkesztők írják: „Ez a könyv történészek és politológusok együttműködéseként született, és hazánk történetének utolsó negyedszázadára tekint vissza. Benne az 1988 és 2013 közötti időszak legfontosabb ítélt 56 tüntetéséről és munkabeszüntetéséről olvashatnak az érdeklődők. Legfontosabb feladatunknak a tények pontos leírását tartottuk. „*Sine ira et studio*”, azaz „*harag és elfogultság nélkül*” igyekeztünk bemutatni e zivataros negyedszázad legjelentősebb tüntetéseit, megvilágítani politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális hátterüket. Ne feledjék azonban az esetleges hajdani résztvevők, hogy a „megélt” és „megírt” történelem nem mindig fedi egymást. Az események olvasásakor azzal is szembesülni kell, hogy legújabb kori történelmünk e legdemokratikusabb időszakában a társadalmat feszítő ellentéteket gyakran nem sikerült megfelelően kezelni, így ezek állandó megléte és ki-

kirobbanása az eredményes kormányzást is veszélyeztetheti. A helyenként igen túlfűtött hangú tüntetések bemutatása elé *Einstein* gondolata kívánczik, amely – tőle korántsem meglepő módon – a lényegre ragadja meg: *„Az én politikai eszményem a demokratikus eszmény. Személyében mindenkit tisztelni kell, de bálványozni nem kell senkit.”*

A kiadvány három részre tagolódik. A bevezető fejezetben (*„Amit a tüntetésekről tudni kell – múltban és jelenben”*) történészi tanulmányokat olvashatnak az érdeklődők *Salamon Konrádtól* a történelmi, társadalmi előzményekről, a zsákutcás magyar fejlődés következményeiről, valamint a hazai köztársasági hagyomány körüli félreértésekről, illetve a tüntetések szerepéről a tömegdemokráciákban. Majd *Katona András* ad áttekintést a gyülekezési jogról, illetve az 1988 előtti csaknem másfél évszázad hazai tüntetéseiről.

A kötet fő fejezetei a rendszerváltoztatás hajnalától 2013 végéig 56 jelentős tüntetésről, sztrájkokról és más demonstrációról adnak leírást, nagyjából kormányzati ciklusokhoz köthető bontásban: *„Diktatúrából demokráciába: a rendszerváltoztatás évei (1988–1994)”*; *„A politikai váltógazdaság kezdetei (1994–2002)”*; *„A szociálliberális kormányzás időszaka (2002–2010)”*, *„A kétharmad és ellenzéke (2010–2013)”*. Az egyes tüntetések leírását ábrák és táblázatok gazdagítják. Minden tüntetés bemutatását egy rendőrségi aktára emlékeztető *„Adatlap”* zárja, melyben az adott eseményre vonatkozó lehetőség szerinti egzakt adatokat gyűjtöttünk össze (jelszavak, követelések, résztvevők, esetleg letartóztatottak száma, a tüntetés helyszíne/ii, időjárás és egyéb körülmények, médiavisszhang). Több helyen nagy hangsúlyt fektettünk az egyes *„felelő”, egymásnak gyakran ellentmondó sajtóorgánumok* eseményre vonatkozó tudósításai gyakran *„beszélő”* címanyagának a felidézésére. A záró fejezetben *Kiszelly Zoltán* politológusi elemzése következik a tüntetések hátteréről (*„Nézzünk a színpalák mögé!”*).

Könyvek közelmúltunkról

(A Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archívum kiadványai)

A kötetet a bővebb tájékozódást szolgáló melléletek zárják, benne a *"Tüntetések kislexikonja"*-val, mely kronológia több száz – részletesebben nem tárgyalt – kisebb-nagyobb tömegmegmozdulást sorol fel a tárgyalt időszakból, még így is teljesség igénye nélkül. A kiadvány végén *"Névmutató"* segíti a könyvben való tájékozódást, a köteten kívüli további kutakodást pedig gazdag nyomtatott és elektronikus irodalomjegyzék teszi lehetővé. A munka végén a lehetőségekhez képest viszonylag szerény *"Képmelléklet"* is található.

Izsák Lajos történész írta a kötetéről lektori véleményében: *"A Nagy Képes Millenniumi Arcképcsarnok – Szent Istvántól Antall Józsefíg, a Magyarországi politikai pártok lexikonja 1846–2010 c. kiadványokat kézikönyvként forgatja és használja a történelem iránt érdeklődő nagyközönség. Megjelenése után hasonló sikerre számíthat a Tüntetések könyve c. munka is, különösen a közelmúlt, a rendszerváltás óta eltelt negyedszázad története iránt érdeklődők, kutatók és visszaemlékezők, politikával foglalkozók nagyszámú tábora."* Nos, ez már az olvasókon múlik, hogy így legyen!